

Kvėpavimo sistema

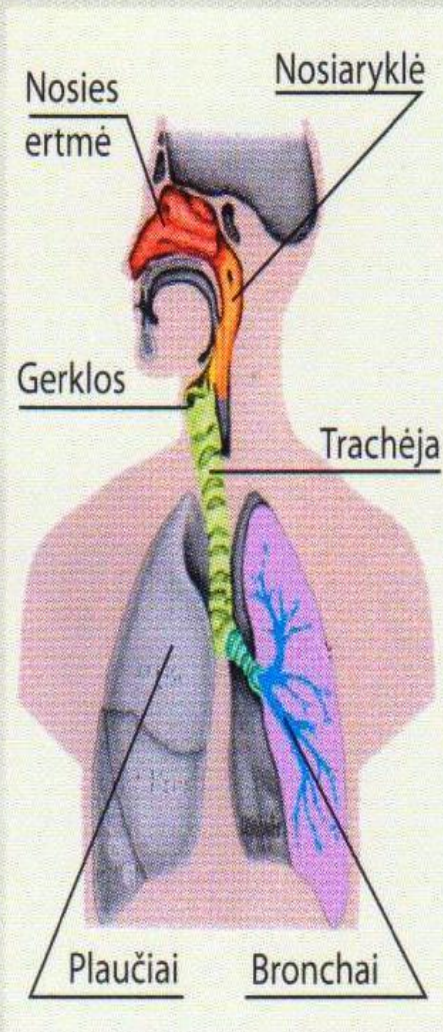
- Romas Darafėjus
- El adresas:
dromas2@gmail.com
- 10 klasei

Kvėpavimo sistema

Kvėpavimo takai – apsaugo plaučius nuo pažeidimų ir infekcijų, pro juos įkvepiamas ir iškvepiamas oras. **Virpamasis epitelis** – iškloja kvėpavimo takus, blakstienėlės išstumia patekusius svetimkūnius.

- **Nosies ertmė** – sušildo ir apvalo įkvėptą orą.
- **Nosiaryklė** – nukreipia orą į gerklas
- **Gerklas, trachėja** – sušildo, apvalo orą, apsaugo nuo uždusimo
- **Bronchai** – paskirsto orą į plaučius

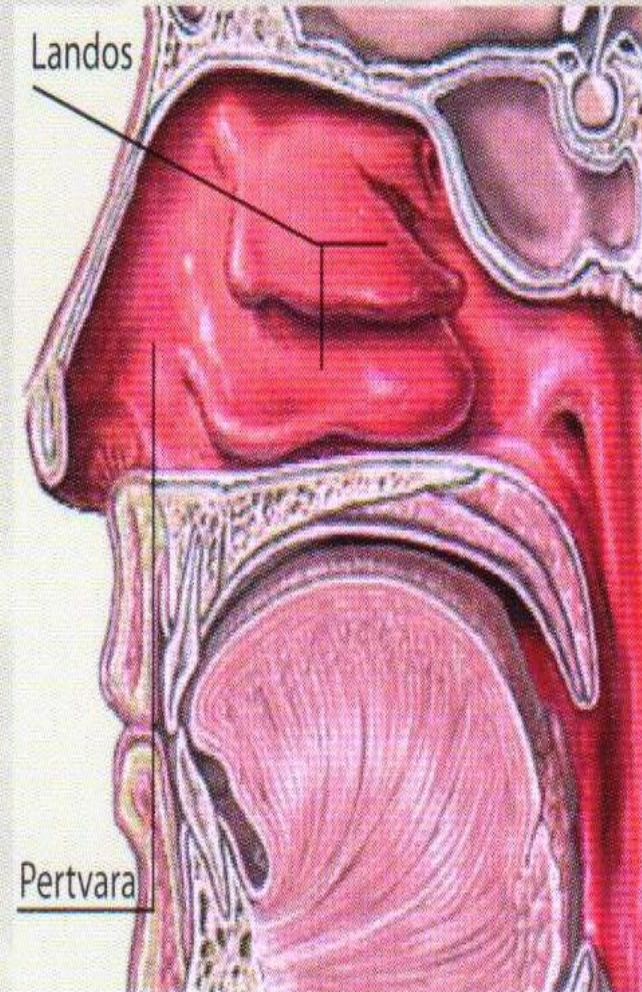
Plaučiai – juose vyksta dujų apykaita.

Nosies ertmės sandara

Nosies ertmės sandara:

- **kaulinė – kremzlinė pertvara** padalina nosies ertmę į dešinę ir kairę puses, padidina paviršiaus plotą, sušildo ir apvalo orą
- **landos** – padidina nosies ertmės paviršiaus plotą
- **gleivinė** – iškloja paviršius, liaukos išskiria gleives, kurios sulaiko ir nukensmina svetimkūnius

Gerklų sandara

Gerklų sandara:

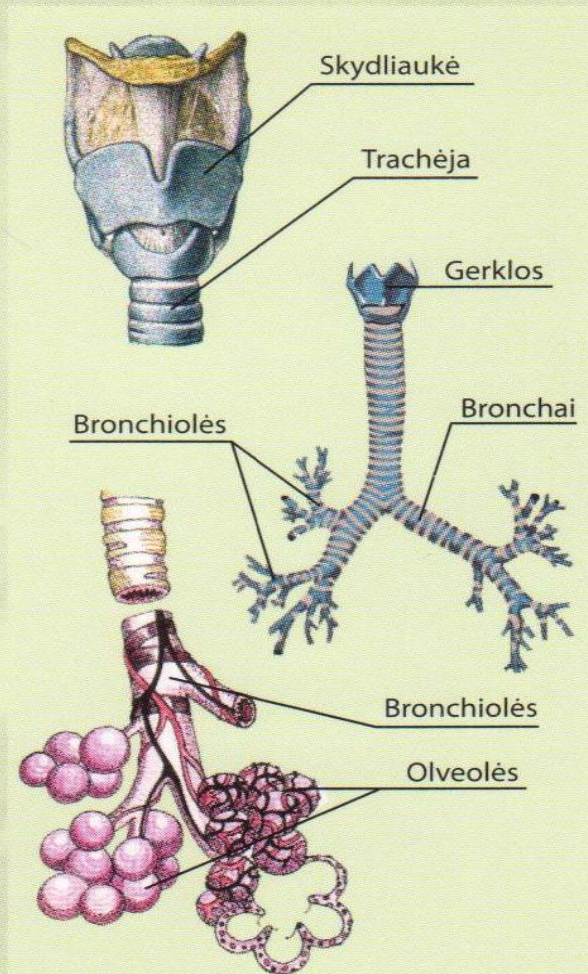
- **kremzlės** – sudaro sieneles, apsaugo žmogų nuo uždusimo
- **antgerklis** – saugo, kad į gerklas nepatektų ryjamas maistas
- **balso aparatas** – susidaro garsas

Trachėjos sandara:

- **kremzliniai pusžiedžiai** – sudaro priekinę sienelę, saugo nuo uždusimo
- **raumenys ir raiščiai** – sudaro vidinę sienelę, netrukdo stemple slinkti maistui

Bronchų sandara:

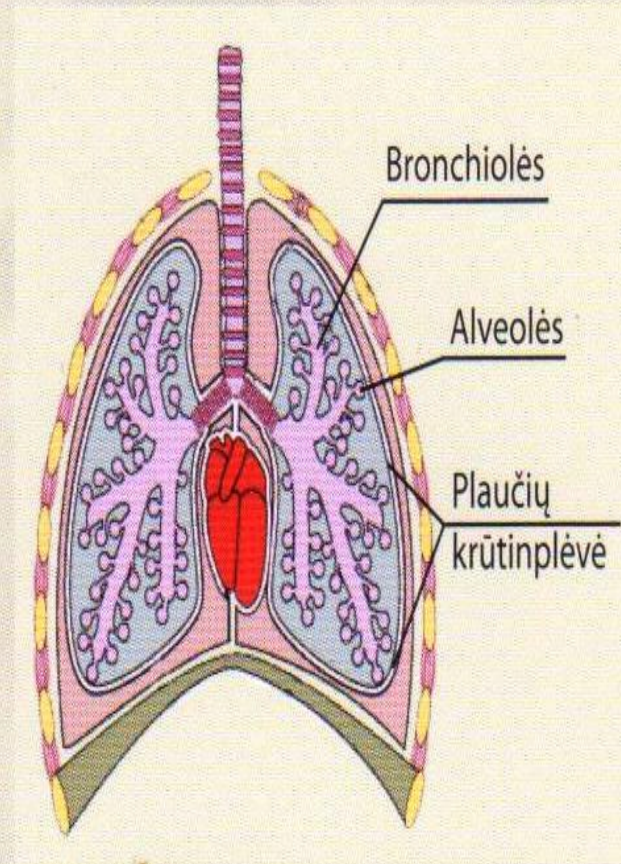
- **kremzliniai žiedai** – neleidžia susiaurėti spindžiui,
- **bronchiolės** – nukreipia orą į alveoles.

Plaučių sandara

Plaučių sandara:

- **alveolēs** – pūslelēs apraizgytos kapiliary, sienelēs sudarytos iš vieno lāstelių sluoksniu, vidinis paviršius padengtas biologiškai aktyvių medžiagų plēvele, kuri neleidžia alveolēms subliūkšti ir naikina mikroorganizmus
- **plaučių krūtinplēvė** – dengia plaučių paviršių

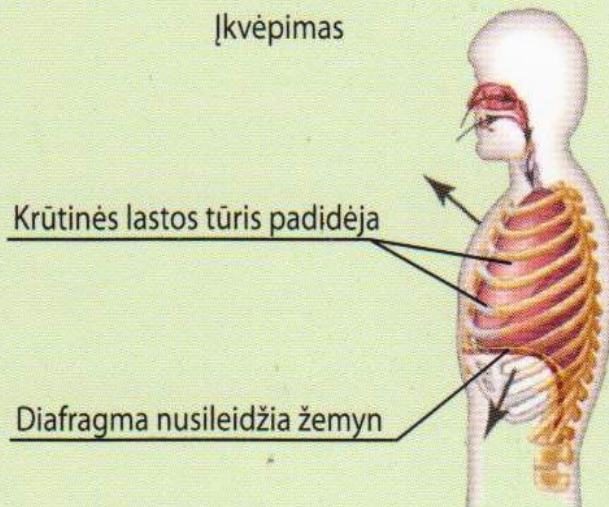

Kvēpavimo judesiai

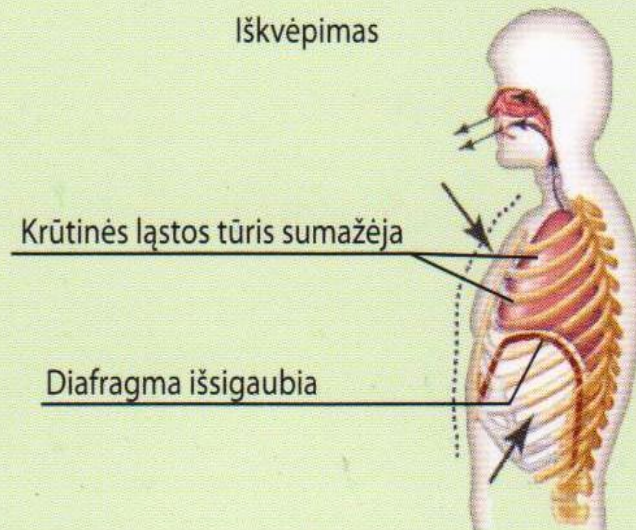
Kvēpavimo judesiai

Įkvėpimas:	<ul style="list-style-type: none"> • Susitraukia diafragma ir tarpšonkauliniai raumenys • Plaučiai išsiplėčia • Padidėja krūtinės ląstos tūris • Oro slėgis plaučiuose sumažėja • Oras srūva į plaučius	Iškvėpimas:	<ul style="list-style-type: none"> • Atsipalaiduoja diafragma ir tarpšonkauliniai raumenys • Plaučiai susitraukia • Sumažėja krūtinės ląstos tūris • Oro slėgis plaučiuose padidėja • Oras srūva iš plaučių
-------------------	--	--------------------	--

Įkvėpimas

Iškvėpimas

Kvėpavimo reguliavimas

Kvėpavimo reguliavimas:

- Kvėpavimo judesius reguliuoja pailgosiose smegenyse esantis **kvėpavimo centras**.
- Jo veiklą sąlygoja CO₂ kiekis kraujyje, kuo jis didesnis, tuo stipriau dirginamas kvėpavimo centras.
- Nervinis impulsas iš kvėpavimo centro pasiekia kvėpavimo judesius atliekančius organus.
- Įvyksta įkvėpimas ir iškvėpimas.

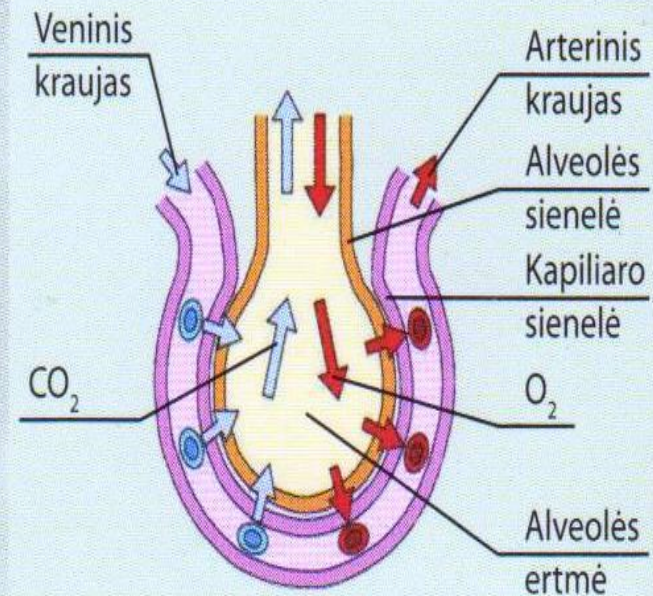
Dujų apykaita gyvūnų organizme

- Plaučiuose

Dujų apykaita gyvūnų organizme

Plaučiuose:

- Alveolėse esančiame ore yra daug O_2 ir labai mažai CO_2 .
- Kapiliarų veniniame kraujyje O_2 yra mažai, bet daug CO_2 .
- Todėl O_2 difunduoja iš alveolių į kraują, o CO_2 - iš kraujo į alveoles.
- Tai **išorinis kvėpavimas**.

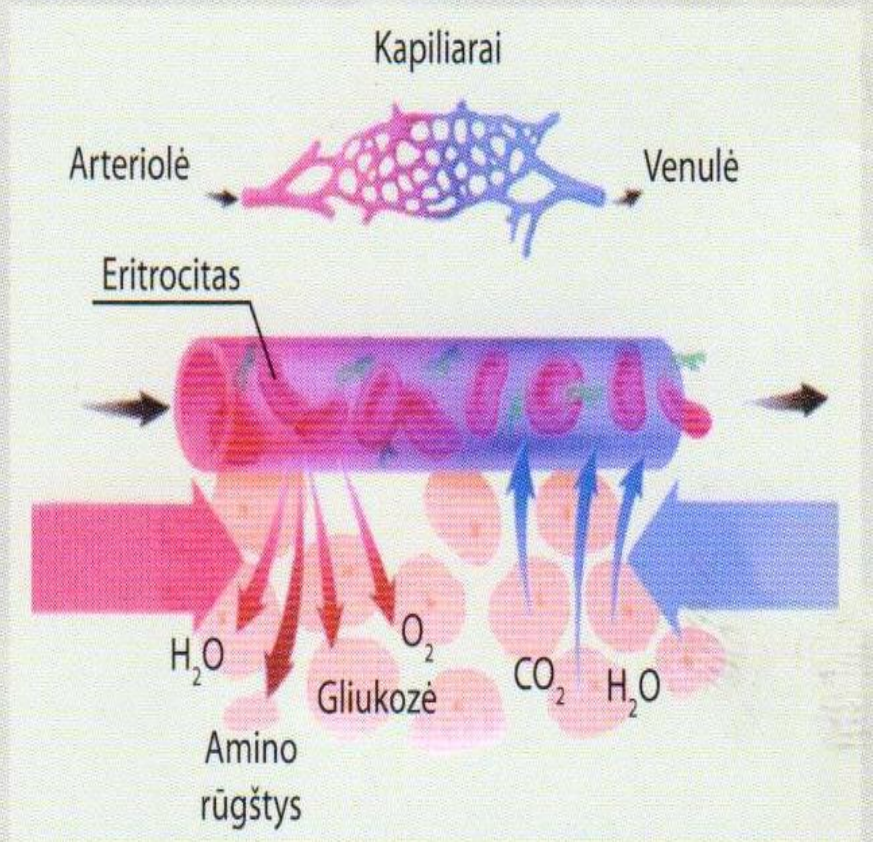

Dujų apykaita gyvūnų organizme

- Audiniuose

Audiniuose:

- Į audinius atitekėjusiame arteriniame kraujyje O_2 yra daug, o mažai CO_2 .
- Audinių ląstelėse daug CO_2 , bet mažai O_2 .
- Todėl O_2 iš kraujo difunduoja į audinių ląsteles.
- Tai **vidinis kvėpavimas**.

Dujų apykaita gyvūnų organizme

- Per odą

Per odą:

- Oda plona, drėgna
- Didelis paviršiaus plotas
- Kvėpuoja kai kurios kirmėlės, pavyzdžiui sliekas

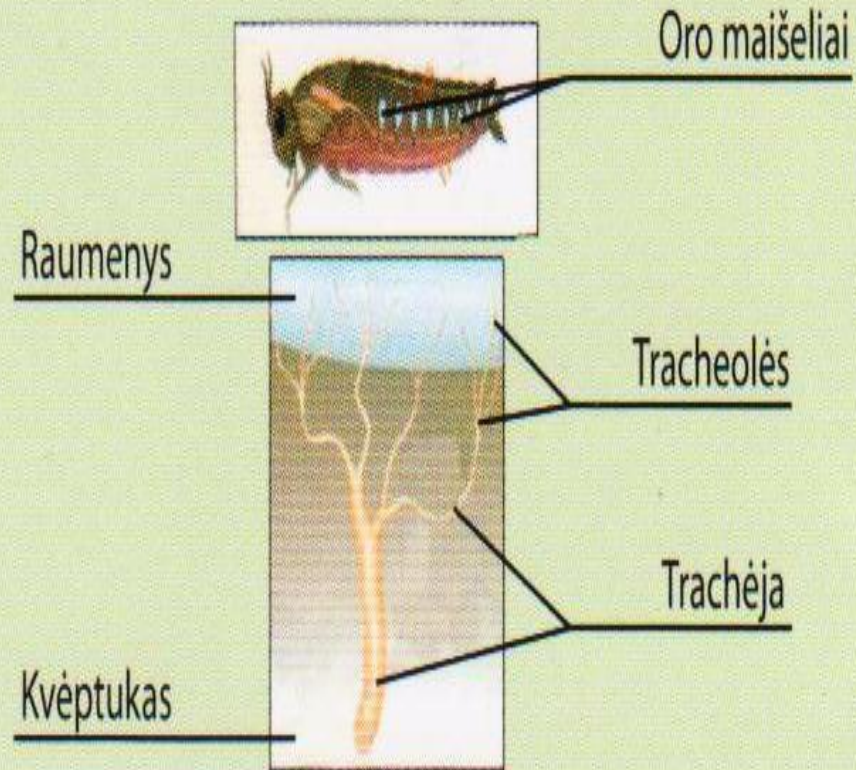

Dujų apykaita gyvūnų organizme

- Per trachėjas

Per trachėjas:

- Tankus trachėjų tinklas organizme, kuris į išorę atsiveria kvėptukais
- Kvėpuoja vabzdžiai

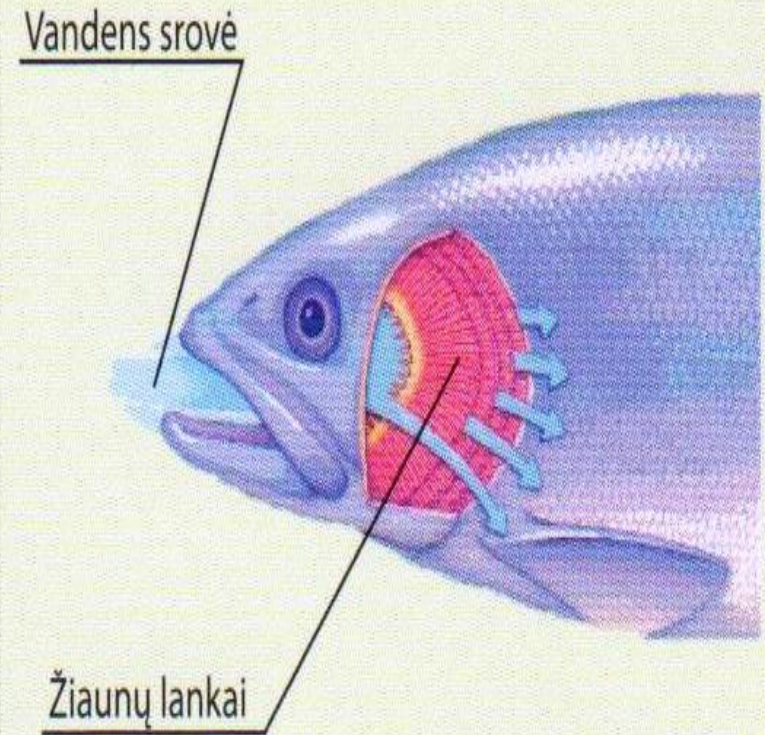

Dujų apykaita gyvūnų organizme

- Per žiaunas

Per žiaunas:

- Sudarytos iš žiaunų lankų su kuokeliais ir lapeliais
- Gausus kapiliarų tinklas
- Kraujas kapiliarais ir vanduo pro žiaunas teka priešpriešine srove
- Kvėpuoja žuvys

Dujų apykaita augaluose

Dujų apykaita augaluose

- Vyksta pro lapų žioteles
- Difuzijos būdu pagal koncentracijos gradientą

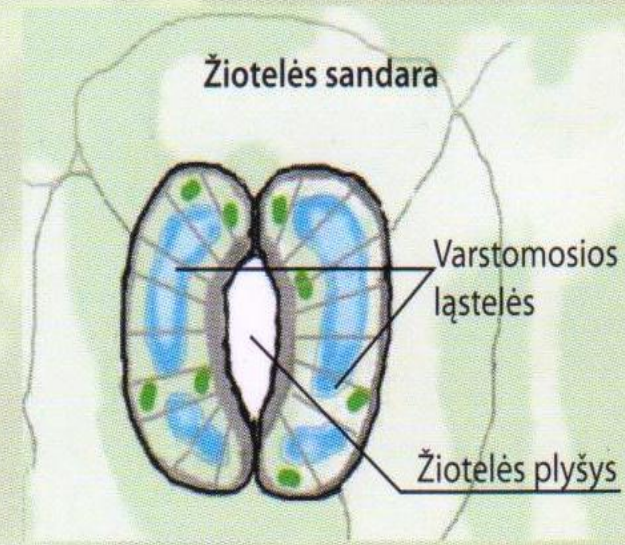
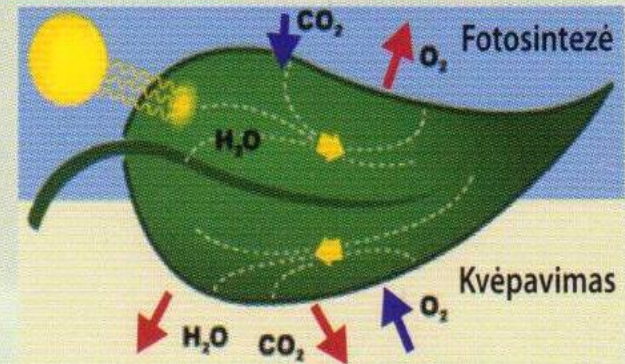
Kvėpavimo metu:

- sugeriamas O_2 ,
- išskiriamas CO_2 .

Fotosintezės metu:

- sugeriamas CO_2 ,
- išskiriamas O_2 .

Transpiracija – tai vandens garinimas pro lapų žioteles.

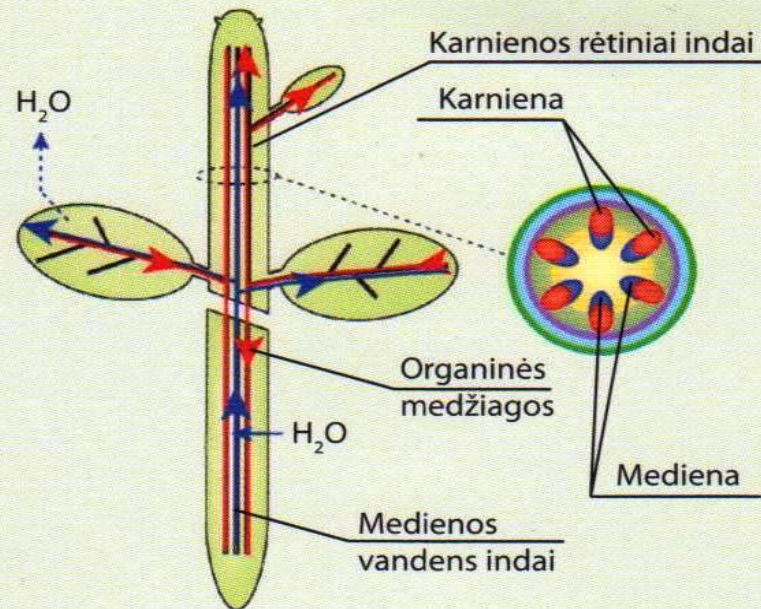
Vandens, mineralinių ir organinių medžiagų judėjimas augaluose

Vandens, mineralinių ir organinių medžiagų judėjimas augaluose

- Iš dirvos vandenį augalas įsiurbia šakniaplaukiais **osmoso būdu**
- Vanduo ir jame ištirpę mineralinės medžiagos **iš šaknų į lapus** keliauja **medienos vandens indais**
- Vanduo kyla dėl **kohezijos, adhezijos, transpiracijos, šakninio slėgio**

Vandens, mineralinių ir organinių medžiagų judėjimas augaluose

- Mineralinės medžiagos į šakniaplaukius gali patekti pagal koncentracijos gradientą **difuzijos būdu**
- Kai mineralinių medžiagų koncentracija šaknų ląstelėse būna didesnė nei dirvoje – **aktyviosios pernašos – pinocitozės būdu**
- Lapuose fotosintezės metu pasigamina sacharozė ir patenka į **karnienos rėtinius indus**
- Karnienos rėtiniais indais organinės medžiagos gali judėti abiem kryptimis: iš lapų į šaknis ir iš šaknų į pumpurus

mėlyna spalva – H₂O

raudona spalva – organinės medžiagos

- Pasinaudota Renaldo Čiužo, Jolantos Martinionienės, Pranės Stankevičienės išleistu leidiniu “Biologija trumpai ir aiškiai” medžiaga.